

Ka puta ko Pōpokoriki,

"Ana! Ki a au nei, me patu kē mātou i a koe! He aha i ngoikore ai koe?"

Ka ūmere katoa ngā pōpokoriki me ngā kararehe e kōreroro ana ki a rātau anō.

Ka tiro ake a Rata ki ngā tamariki a Tāne e whakamine ana i mua i a ia, ka tau tōna upoko i te whakamua. Mōhio a ia, nōna tonu te hē, kua wareware i a ia ōna ake tikanga. Pōuri katoa a Rata ki āna mahi, ka noho a ia ki raro me tōna mähunga i ōna ringa. Nā tana whakaaro ake ki āna mahi, kātahi ka tū a ia, ka kōrero.

"Aroha mai rā mō taku hē. Nā taku kaikā ki te kimi rākau hei hanga waka, kāore au i paku whakaaro. Kei te pēhia taku iwi e ngā marangai, ā, kei te horo kē hoki to mātau pā. E hiahia ana au ki te hanga waka ki te kawē i taku iwi ki tāwahi, ki whenua kē."

Ka rongo ngā kararehe rā i te pōuritanga i roto i tōna reo, mōhio tonu rātau, e pono tonu ana āna kōrero. Ka kōrero atu a Kimihia ki a ia.

"E hoki ki tō pā. Mā mātau tō tonu e whakaaro ake. Hoki mai āpōpō, mā mātau e kōrero atu ki a koe ā te ata."

Ka hoki atu a Rata ki tōna pā. Pukuriri ana a ia, me tana whakamā hoki. Ao ake i te ata, ka oho a Rata ki te tangi a ngā tamariki a Tāne. Neke atu i te tekau mano o rātau i tae ake, e kawē ana rātau i tētahi waka tino nui rawa atu. I reira te iwi a Rata e tiroiro mai ana, e mīharo ana ki tēnei tū āhuatanga. Ka tau a Kimihia ki ngā pakihwi o Rata, ka kōrero atu ki roto i tana taringa.

"Māu tēnei waka, mā tō iwi hoki. Anei tā mātau koha, ā, kua karakiahia e Tāne. I rongo mātau i tō kōrero, e whakamātau ana koe ki te mahi pai mō ētahi kē."

Ohorere katoa a Rata ki ngā mahi tuku a ngā tamariki a Tāne. Ka tū ake a ia i mua i ōna pākeke, ka tīmatahia e ia tētahi haka, kuhu tonu mai te iwi ki te tautoko. Ka whakahoki ake a Kimihia me ngā tamariki a Tāne i ā rātau ake waiata, iere hoki.

Mai i taua rā ki tēnei, i kitea ngā pūkenga o Rata hei kaiārahi mō tōna iwi, hapori hoki. I whakamahia tana waka hei tūhura i ngā ao hou, ā, nā tēnei waka hoki i kawē tōna iwi i Te Moananui-a-Kiwa tae noa ki Te Ika a Māui. Ka whakamā tonu a Rata ki tana kōrero, ā, koia te kaiwhakaatu me pēhea te manaaki i ngā tamariki a Tāne, i te wao nui a Tāne hoki. Koia te kaiwhakaako ki ngā reanga e whakatipuria ana. Mai i taua wā ki tēnei, kei te mahia tonuhia taua momo mahi.

**KO RATA ME
TE RĀKAU.**

KO RATA METE RĀKAU.

Nā Wiremu Grace. Nā Kawata Teepa i whakamāori. Nā Andrew Burdan ngā whakaahua.

He tangata kaha tonu a Rata, he rikarika hoki ki te whakaatu i ōna pūkenga rangatira ki tōna iwi. Engari kāore anō te iwi kia aro atu ki a ia. I aua wā hoki noho ai te iwi o Rata i runga i tētahi moutere, te moutere o ngā moutere, koinei noa tētahi o ngā moutere e noho korara nei huri noa i Te Moananui-a-Kiwa. I te wā o tēnei pakiwaitara, kua huri kē ngā huarere. Kua wera ake ngā rā, kua kaha ake ngā marangai, ā, kua tīmata kē te wai ki te kai haere i te moutere, kua tīmata kē ki te horo.

Ka hui katoa ngā iwi o te moutere ki te wānanga i ngā raruraru nei. Ka wānangahia ngā huarere, me ngā mahi ki te whakatika i aua raru. Ka kī ētahi me haere pea ki Te Ika a Māui, ki reira mahi kāinga hou ai. Nā te mea ahakoa he aha te mea ka hangaia e tātau, ka turakina tonuhia e Tāwhirimātea. Ka kī anō ētahi me hanga he whare nui rawa atu, he pakitara nui rawa atu hei ārai atu i te wai. Ka tau ngā whakaaro o te iwi ki te noho ki te moutere ki te whakakaha ake i ngā kāinga me te hanga i ngā pakitara. Ka noho hoki rātau ki te ārai i ā rātau kai mai i ngā hau pupuhi.

I a rātau e mahi ana ki te hanga i te pakitara ārai moana, kātahi ka marangai. Kātahi te marangai o ngā marangai. E rima rā te roa o taua marangai. Waimarie kua oti kē i a rātau te whakakaha ake i ngā whare. Ki te kore kua turakina katoahia ngā whare. I te taha a Rata i tōna whānau i te kāinga kaha katoa o te moutere e whakarongo ana ki ngā tangi o ōna mātua, ōna pākeke, tae atu ki ngā tamariki hoki. Nā tēnei ka whakaaro ake a ia ki te āwhina i tōna iwi. Ka puta te whakaaro ki roto i a ia ki te hanga i tētahi waka nui hei kawē i tōna iwi i Te Moananui-a-Kiwa tae noa ki Te Ika a Māui, te wāhi e kōrerohia ana e ōna tīpuna.

Kāore a Rata i kōrero atu ki te iwi mō ana whakaaro. I tatari rā anō a ia kia mutu ngā mahi ki te whakapai i te pā, kātahi ka haere ia ki te ngahere, ki te rapu i tētahi rākau tōtika, hei hanga i tōna waka. Roa tonu a Rata e rapu haere ana i roto i te ngahere, kua hoki ia ki te pā i ngā pō ki te moe, ā, kua haere anō ki te rapu i ngā ata. Nā tōna tino whāinga o te hanga waka nui, he kipakipa a ia ki te rapu i ngā wāhi katoa ahakoa kei hea. Ā, i tētahi rangi ka kitea e ia tētahi rākau e tino hiahia ana e ia, he mea tōroa, he tōtika, he nui hoki.

Nā tōna manawa hihiko i te kitenga o tēnei rākau hei hanga i tana waka, tere tonu tana tango i tana toki – he toki nui, he taumaha hoki – ka tīmata tana poroporo i taua rākau. Ka pau ngā hōra ka pore i a ia taua rākau, kātahi ka noho a ia ki te poro i ngā peka, me te tārai haere i te āhua o te waka. Mutu kau ana te rā, e harakoa ana a Rata ki āna mahi. Ka hoki atu a ia ki tōna pā, me tana mōhio kāore e roa ka taea e tōna iwi te haere ki te ao hou, e noho haumaruru ai rātau katoa.

Nā ko te mea kē, nā te ngākau hihiko ki te hanga i tana waka, i wareware i a ia tētahi tikanga tino whaimana: ki te mihi atu, ki te inoi atu hoki ki a Tāne, te atua, te kaitiaki o te ngahere. Taka noa mai ki āna tamariki ki ngā ngāngara, ki ngā manu me ngā kararehe e noho pukuriri nei ki ngā mahi a Rata. I te otinga o te rā, ka waihohia e Rata te rākau ki reira takoto noa ai, ka rū ake te papa ngahere i te mahi a ngā kararehe. Ka hui rātau i te taha o te rākau rā, ko ētahi i tangi, ko ētahi i pukuriri. Nā tō rātau kaha ki te kōrero i te wā kotahi, kāore i rongohia ake tētahi kupu.

Ka ara ake tētahi kiwi, ko Kimihia tōna ingoa, ka tū a ia ki runga i te take o taua rākau, ka puta tōna iere.

“Kei te moumou werawera noa iho tātau me ēnei roimata, ēnei pukuriri hoki. Kāore i te aro te tama a Tū ki tōna hē.”

Ka kōrero ake tētahi o ngā rangatira o ngā mano pōpokoriki.

“Me rangaki te mate a te rākau, ko te tama a Tū te whakautu, patua!”

Ka puta ngā reo tautoko o tōna iwi. Ka tiro ake a Kimihia i ngā reo a ngā pōpokoriki.

“E kāo! Kua e riro mā te hē, te hē e whakatika.”

Ka noho wahangū te minenga, ka whakaae atu rātau ki ngā kupu a Kimihia. Ka ara ake anō te rangatira o ngā pōpokoriki, mōhio tonu a ia kāore tōna tono i tautokohia, ka kī,

“Kāti, me aha hoki tātau?”

“Me mahi tahi tātau ki te whakaara ake anō i te rākau nei!”

Te karanga a Kimihia.

“Mā tātau katoa e kohikohi i ngā peka, i ngā mara wahie, i ngā puehu wahie kia tū pakari anō te rākau nei!”

Ka whakaae katoa te minenga, e tangi ana ō rātau reo i ngā pari tahataha huri noa. Ka parea e tētahi kererū nui ōna parihau, ka noho mūmū anō ngā kararehe rā.

“I mua i te tīmatanga o ngā mahi, me inoi atu ki a Tāne mō ōna manaakitanga.”

Ka noho wahangū te minenga, ka tīmata a Kererū ki te karakia ki a Tāne. Whakaae katoa te minenga, ka noho rātau ki te karakia, me te mahi anō i ngā mahi.

Ka noho ngā pōpokoriki, ngā pītara, ngā noke me ngā kīrehe o te papa ngahere ki te kohikohi i ngā maramara puehu wahie hei whakahoki ki te rākau. Nā, ko te mahi a ngā pūrerehua, ngā pī, ngā kapokapowai, ngā ngaro me ērā momo ngāngara rere ki te kōhi i ngā rau katoa o te rākau. Ka whakahokia katoatia ngā momo peka katoa e ngā manu, me ō rātau kaiāwhina, arā, ngā mokomoko me te aitanga-a-pepeke. Nā rātau katoa hoki i whakaara i te rākau kia noho ki tōna tūnga i te wao nui a Tāne. Ka mahia te pō, ā, kua ngenge kē rātau i te otinga o ngā mahi. Ka hoki pokanoa rātau ki ō rātau kāinga, e harakoakoa ana ki ā rātau mahi mīharo.

I te rā o muri mai ka haere ake a Rata ki te wāhi i turakina e ia te rākau rā. Tae rawa ake ki taua wāhi e tū tōtika mai ana taua rākau rā, e tū heahea ana a ia i tōna kitenga i taua rākau e tū ana. Ka huri a ia i taua rākau, me tana tiroiro ki te whenua ki te tiro mēnā ka kitea nā te aha rawa i mahi i tēnei mahi. Pau noa te hōra e noho pokanoa ana, ka tangohia anōtia tana toki. I te taenga o te rā ki tōna tiketiketanga, kua pore anō i a Rata taua rākau. Ka whiowhio a Rata i a ia e hoki ana ki tōna pā.

I taua pō tonu ka hui anō ngā kararehe a Tāne i te taha o te rākau rā. Heoi anō i tēnei wā kua mōhio kē rātau me aha. Kāore i roa ka tū anō te rākau rā.

Ka hoki anō a Rata i taua ata, me te ohore i tana kitenga e tū mai ana te rākau rā. Ka poroa anō e Rata, heoi anō i tana hokinga ki te pā, ka mōmoka tana hoki mai ki te āta whātaretare, kei te aha hoki te rākau nei. Poto noa iho te wā e huna ana, ka puta anō ngā tamariki a Tāne. Ahakoa tōna mīharo, ka peke atu a ia mai i tana wāhi huna ki te kōrero atu ki ngā kararehe rā.

“E aha ana koutou ki taku rākau? He aha te take i pēnei ai koutou?”

“Kua tīkaihia e koe a Tāne.”

Te kī a Kimihia.

“Kāore koe i mihi mai, i inoi mai ki a Tāne. Kore rawa koe e whiwhi i tēnei rākau!”